

BRIAN L. LANCASTER

ESENȚA CABALEI

Traducere din limba engleză și note de
Mihai Liță

Editura Paralela 45

Redactare: Mihai Liță, Mugur Butuza
Tehnoredactare: Mihail Vlad
Corectură: Dușa Udrea-Boborel
Pregătire de tipar: Marius Badea
Design copertă: Laurențiu Midvichi

Ilustrația copertei: Kenan TALAS/shutterstock.com

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LANCASTER, BRIAN L.

Esența Cabalei / Brian L. Lancaster ; trad. din lb. engleză și note de Mihai Liță. – Pitești : Paralela 45, 2024

Conține bibliografie

ISBN 978-973-47-4201-1

I. Liță, Mihai (trad. ; note)

29

The Essence of the Kabbalah
Brian L. Lancaster

Copyright © Arcturus Holdings Limited
Romanian edition published by arrangement with
Agentia Literara Livia Stoia.

Copyright © Editura Paralela 45, 2024
Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate,
iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.
www.edituraparelela45.ro

Cuprins

<i>Lista ilustrațiilor și tabelelor</i>	11
INTRODUCERE. Ce este Cabala?	13
Transliterarea caracterelor ebraice	20
CAPITOLUL 1. De ce Cabala?	23
Pentru a vedea fața regelui	23
Esența: Israel, Tora și Cabala	31
Despre cunoașterea Numelui	36
Controlul eului	41
Vindecarea lumii	46
CAPITOLUL 2. Mistica iudaică: originile biblice	49
O tradiție autentică?	49
Cabala teoretică	52
Cabala meditativă	66
Cabala magică	73
CAPITOLUL 3. Apariția Cabalei	78
Calea creației	78
Inima Cabalei	86
Calea ascendentă	98
Revitalizare și popularizare	101
O nouă epocă a Cabalei?	105
CAPITOLUL 4. Cabala și creația	110
E chiar în spatele tău, prostule!	110

Oglinda conștiinței	120
Scurt <i>excursum</i> : Literale creației (1)	126
Recapitulare la <i>tzimtzum</i>	131
CAPITOLUL 5. Tora cea ascunsă	137
Un dans al ascunderii și revelării	137
Iacov și Iosif	149
CAPITOLUL 6. O mistică a limbajului	165
Numele lui Dumnezeu	165
Scurt <i>excursum</i> : Literale creației (2)	178
Aspecte fundamentale ale sunetului	183
CAPITOLUL 7. Rugăciunea și concentrarea	188
Poarta rugăciunii	188
Vizualizările	196
Cabala și <i>Halakhah</i>	205
CAPITOLUL 8. Cabala azi	209
Despre golemi și imitarea lui Dumnezeu	210
Oglinda minții	221
Dimensiunile Totului	227
<i>Glosar</i>	231
<i>Bibliografie</i>	235

Lista ilustrațiilor și tabelelor

Ilustrații

2.1	Seria celor zece <i>sefirot</i> și ordinea emanației	53
2.2	Relația dintre cele șapte <i>sefirot</i> inferioare și zilele creației	59
2.3	Posibila relație între succesiunea plăgilor și cele zece <i>sefirot</i>	65
4.1	Litera <i>bet</i> , indicând coada literei „deschise către spate“	111
4.2	Litera <i>alef</i> , alcătuită din literele <i>yod</i> și <i>vav</i>	123
4.3	Litera <i>bet</i> și celelalte litere cu o structură asemănătoare	128
4.4	Litera <i>peh</i> , cu litera <i>bet</i> ascunsă în forma sa	130
5.1	Relația dintre cele șapte <i>sefirot</i> inferioare și arhetipurile biblice	150
6.1	Tehnica de incantare a primelor șase din cele 72 de triplete ale Numelui divin	173
6.2	Numele lui Dumnezeu și cele zece <i>sefirot</i>	175-176
6.3	Localizarea sunetului literelor ebraice	180
6.4	Meditație asupra literelor-„mamă“	185
7.1	Culori asociate celor zece <i>sefirot</i> după Azriel de Girona/Moshe Cordovero	200
8.1	Unele evoluții istorice ale misticii limbajului din <i>Sefer Yetzirah</i>	220
8.2	Paralele între sistemele cerebrale ale conștiinței vizuale și viziunea <i>Zohar</i> -ului despre impulsurile „inferioare“ și „superioare“	225

Tabele

- | | | |
|-----|--|----|
| 2.1 | Structura triadică a povestirii biblice despre „cele 10 plăgi“ | 63 |
| 2.2 | „Pătratul magic“ al rădăcinilor ebraice pentru plăgile 3, 6 și 9 | 63 |

EDITURA PARALELA 45

INTRODUCERE

Ce este Cabala?

Cabala nu este simplu de definit. Chiar înainte de a căuta [termenul] într-un dicționar, ne confruntăm cu problema ortografiei. Cuvântul începe cu litera *k*, cu litera *c* sau cu litera *q*?³ Și vorbim aici doar despre prima literă! Aceasta nu este o problemă banală, deoarece multitudinea de modalități de ortografiere (de la cel puțin șase, până la două duzini, după unii!) nu este doar o problemă de transliterare din originalul ebraic. Diferitele ortografii reflectă diversele tradiții în care Cabala a avut rolul ei.

Înainte de a ajunge la aceste tradiții, dați-mi voie să lămuresc definiția ei, care este esențială pentru această carte.

Cabala este învățătura interioară a iudaismului. Ea se referă în primul rând la natura lui Dumnezeu și la semnificațiile secrete ale Torei (nucleul revelației lui Dumnezeu către omenire). Într-un sens

³ Pe parcursul lucrării, întrucât termenul este acceptat în fondul lexical românesc, am folosit transliterarea oficială: „Cabala“. Vom scrie mereu așa pentru că este forma acceptată, nu din motivele analizate mai jos. Pe de altă parte, în trecut fie spus, dincolo de convențiile prezentate de autor (uzuale, într-adevăr, deși cu un mare grad de artificialitate), în limba ebraică termenul începe cu litera *qof* ק (*Q*) – dacă ar fi să transliterăm termenul folosind doar consoanele ebraice, el ar fi scris *Q-B-L* (קבל) –, ceea ce ține mai degrabă de o problemă de evidență lingvistică, nu de o convenție legată de „istoria spiritualității“...

secundar, Cabala explorează structura profundă a minții și a realității exterioare.

(Semnificația cuvântului „Tora“ va fi explicată în capitolul 1. Toți termenii în limba ebraică sunt incluși în glosarul de la sfârșitul cărții.)

Motivul existenței diferitelor tradiții [care gravitează] în jurul Cabalei derivă din poziția iudaismului însuși. Iudaismul este religia monoteistă rădăcină, din care derivă cele mai importante forțe care au modelat o mare parte din lumea modernă. Aceasta poate părea o afirmație extremă, dar dacă luăm în considerare impactul său asupra perioadelor creștină și islamică – ambele izvorând din esența învățaturii iudaice – afirmația devine justificată. Nu este vorba doar de faptul că creștinismul și islamul au răspândit monoteismul pe mari porțiuni ale globului. Este important să admitem și impactul acestor două religii în modelarea conștiinței moderne. Marile mișcări filosofice responsabile de multe dintre modurile de gândire de astăzi au apărut sau au fost transmise prin gânditori musulmani și creștini, dar și evrei.

Datorită influenței pe scară largă a Scripturilor evreiești („Vechiul Testament“), învățăturile interioare, care dezvăluie aspectele secrete ale acestor Scripturi au avut [la rândul lor] o influență importantă. De exemplu, învățăturile evreiești despre misticismul limbajului au influențat faza timpurie a dezvoltării gândirii islamice. De o importanță deosebită pentru diversele forme de Cabala din zilele noastre a fost influența pe care a avut-o asupra gânditorilor creștini ai Renașterii timpurii. Descoperirea unei „lumi noi“ de idei complexe despre înțelesurile mai profunde ale Scripturii a incitat imaginația acestor gânditori. Din punct de vedere critic – în ceea ce privește dezvoltarea Cabalei – acest contact interreligios a condus la viziunea că mistica asociată Scripturilor evreiești este viabilă [și] dincolo de matricea ei evreiască de care a fost inițial atașată. În multe privințe, această viziune a fost o continuare logică a unei tendințe apărute în cea mai timpurie perioadă de formare a creștinismului. Învățăturile care au dat naștere creștinismului în primele secole ale erei noastre au silit la o anumită ambivalență față de

iudaism: pe de o parte, învățăturile creștine au acceptat statutul divin al scrierilor pe care iudaismul le considera sacre; pe de altă parte, aceleași învățături creștine au negat obligativitatea cadrului legal al Torei, cea mai importantă dintre aceste scrieri. Într-un mod similar, gânditorii creștini renașcentiști au absorbit învățăturile mistice evreiești, evitând însă contextul ritual în care acestea fuseseră înțelese de iudaism. Această epocă a impulsionat către conturarea unei viziuni care se păstrează actuală și în prezent, afirmând despre Cabala că nu ar fi doar apanajul iudaismului.

Diversele forme de Cabala, cu ortografiile lor distinctivite, pot fi urmărite până la aceste începuturi ale „Cabalei creștine“, așa cum a devenit ea cunoscută. Din această perioadă provine ortografierea cu *c* [*Cabala*]. „Versiunea *q*“ provine, la rândul ei, din această asociere dintre perioada Renașterii și creștinism. Forma *Qabalah* se referă, în general, la acea versiune a Cabalei care este preocupată de magie și ocultism. Din nou, cei care au dat naștere acestei versiuni [cu *q*] au fost aceiași gânditori ai Renașterii timpurii, fascinați de viziunea magică asupra lumii, despre care considerau în mod eronat că provine din Egiptul antic. Deși există în mod clar rădăcini mai vechi ale ocultismului, forma sa specific „cabalistică“, formă care s-a impus în ultimele secole provine [tot] din perioada Renașterii.

Această carte nu se referă la *c* și *q*, ci la *k* [*Kabbalah*]. Interesul meu este legat de Cabala⁴, așa cum s-a dezvoltat și cum este practică ea astăzi, în cadrul iudaismului. Ceea ce nu înseamnă că adopt o poziție exclusivistă. Dimpotrivă, Cabala, cred eu, are multe de oferit oricui caută o cale mistică viabilă legată de Scripturile care au contribuit la modelarea conștiinței occidentale. Numai că sunt de părere că nu putem înțelege Cabala decât în cadrul ei evreiesc. Cabala nu este doar o învățătură intelectuală sau chiar „spirituală“; ea constituie și o cale, un parcurs [de natură] holistică prin viață. Această [natură] holistică este afectată atunci când Cabala este scoasă din cadrul religios din care face – în mod organic – parte. „Cabala creștină“ este responsabilă de

⁴ Prin urmare, de aici înainte transliterarea oficială în limba română – „Cabala“ – va corespunde transliterării *Kabbalah* a autorului.

o nefericită înțelegere greșită a învățăturilor cabalistice; de aceea este necesar ca distorsiunile pe care acest capitol istoric le-a generat să fie vindecate.

Mistica iudaică are o istorie lungă și complexă, temă importantă pe care o abordez în capitolele 2 și 3. Expresia pe care am folosit-o mai sus – „învățătura interioară a iudaismului” – este în mare măsură sinonimă cu „mistica iudaică”. În general, identific Cabala cu panoplia complexă a misticii iudaice. Cu toate acestea, există motive întemeiate pentru a păstra o anumită separare între acești termeni. În primul rând, nu există o demarcație clară între iudaismul mistic și religia numită „iudaism”, presupusă a nu avea un caracter mistic. Esența Cabalei se referă la respectul ei pentru textul sacru al iudaismului – Tora – și la tentativele de a descifra acel text, pentru a-i dezvălui secretele lăuntrice care există în interiorul lui datorită statutului său divin. Această esență este total împărtășită și de iudaismul rabinic, calea *principală* a iudaismului care datează de cel puțin 2 000 de ani. Nu există în realitate un „iudaism nonmistic”, iar termenul „învățătura interioară a iudaismului” poate fi aplicat la orice aspect al său. Marii cabaliști au fost deplin pătrunși de căile iudaismului rabinic. Într-adevăr, mulți dintre ei, pe lângă faptul că au ajutat la structurarea tradiției cabalistice, au jucat un rol esențial în dezvoltarea legii evreiești.

O a doua diferență între cei doi termeni-cheie – „Cabala” și „mistică iudaică” – este făcută în general datorită caracteristicilor care-l fac pe primul să difere de al doilea, mai ales în faza cea mai timpurie a acestuia. Cabala este considerată o expresie specifică a termenului mai cuprinzător „mistică iudaică”. Pentru mulți savanți, termenul „Cabala” se referă la o abordare mistică devenită proeminentă începând cu secolul al XII-lea și care se concentrează asupra unui set specific de simboluri – cele zece *sefirot* – și asupra Numelui lui Dumnezeu. Termenul „Cabala” include, de asemenea, practici meditative sau de *concentrare* asociate acestor simboluri. Termenul *sefirot* este dificil de definit (o mare parte din această carte are ca scop elucidarea naturii lor), dar – simplu spus – ele sunt agenții prin care Dumnezeu se manifestă în Creație. Ele sunt, în același timp, principiile prin care misticul

poate ajunge să cunoască Divinul. Esența infinită, transcendentă a lui Dumnezeu este dincolo de înțelegerea umană; cele zece *sefirot* sunt vehiculele prin care El se lasă cunoscut. Termenul „Dumnezeire“⁵ se referă adesea la aceste dimensiuni ale Divinului.

Capitolele 2 și 3 oferă o privire istorică de ansamblu asupra misticii iudaice. Recapitulând pe scurt această istorie, m-am concentrat asupra elementelor de continuitate dintre Cabala de astăzi și mistica prezentă în Biblia iudaică, element care a continuat să evolueze de-a lungul secolelor. Acest sentiment al continuității este critic pentru a privi Cabala ca pe o tradiție vie. Cabaliștii evrei de azi se consideră moștenitorii unei tradiții care este conectată cu cuvântul lui Dumnezeu, așa cum a fost el revelat pe Muntele Sinai cu aproximativ 3 500 de ani în urmă. O Cabala lipsită de acest sentiment al continuității ar fi în mare parte [doar] o mistică lipsită de inimă.

Având în vedere acest sentiment de continuitate, în contextul prezentării istorice din capitolele 2 și 3 sunt prezentate multe dintre temele esențiale ale Cabalei. Un cititor care are chiar și un vag interes pentru materialul pur istoric este avertizat să nu sară peste aceste capitole! Temele sunt explorate mai detaliat în capitolele următoare.

Capitolul 4 – „Cabala și creația“ – explică acest aspect, sursa primară a tuturor speculațiilor cabalistiche despre creație fiind începutul cărții Facerii, prima carte a Bibliei ebraice. În consecință, înainte de a prezenta o imagine mai substanțială a învățăturilor cabalistiche despre creație în capitolul 4, voi discuta pe scurt – în capitolul 2 – semnificația tainică a poveștii creației, care trimite la originile biblice ale Cabalei. Pentru iudaism, creația, așa cum este descrisă la începutul cărții Facerii, nu este doar un eveniment istoric. Mai degrabă, se consideră că principiile creației operează în fiecare clipă. Acest lucru este afirmat zilnic în slujba din sinagogă, în care Dumnezeu este descris ca „reînnoind în fiecare zi lucrările creației“. Mai mult, aceste principii ale creației pot fi găsite la lucru nu doar în lumea exterioară. O învățătură de bază a Cabalei este că mintea umană reflectă Mintea lui Dumnezeu

⁵ În original, *Godhead*.

și operează în conformitate cu principiile creației. Aceste principii se regăsesc și în procesele creative ale minții, în care scânteia unui gând ia naștere, după care parcurge etape succesive de creștere mentală. Acest aspect psihologic al creației este cel care o face atât de importantă pentru învățăturile cabalistice. Studiind creația, nu numai că învățăm căile lui Dumnezeu, dar descoperim și aspecte esențiale despre mintea noastră. Acest element introduce ideea critică în baza căreia Cabala nu este doar o tradiție a înțelegerii lui Dumnezeu și a Scripturii, ci ne învață și despre realizarea propriului nostru potențial; ea este, deci, și o cale de transformare.

În capitolul 5 este abordat modul iudaic de a înțelege Tora din punct de vedere mistic. Tora este înțeleasă în iudaism ca planul divin al creației. Povestirile și poruncile din Tora își ascund structura mai profundă, care dezvăluie tot ceea ce poate fi transmis despre adevărata natură a lui Dumnezeu. Cabala este o cale de conectare cu această structură mai profundă, iar capitolul 5 se referă în mare măsură la căile complexe prin care putem pătrunde dincolo de aspectul de suprafață al Torei. Ca și alte școli mistice, Cabala ne învață că întreaga viață se conformează acestui model: ne confruntăm cu un vâl care – paradoxal – ascunde și totodată dezvăluie adevărata natură a realității. Misticul este acea ființă care studiază și practică pentru a înțelege ce se află dincolo de acest vâl.

Capitolul 6 se referă la rolul central pe care limba ebraică îl joacă pentru Cabala. Aceasta este dimensiunea care diferențiază Cabala de alte tradiții mistice. Pentru iudaism, limbajul pătrunde până în inima misterului divin. Limbajul este cheia tuturor lucrurilor: este instrumentul creativității lui Dumnezeu, care definește însă și funcționarea minții umane. Prin urmare, Cabala este, în mod chintesențial, o mistică a limbajului. Cabalistul folosește limbajul pentru a se apropia în mod conștient de Dumnezeu. Decodificarea ebraică a Torei este mijlocul de a înțelege învățătura lui Dumnezeu, iar practicile de concentrare asupra Numelui divin aliniază mintea misticului cu mintea lui Dumnezeu.

Modalitățile de concentrare meditativă sunt explorate mai pe larg în capitolul 7. Practica de zi cu zi a iudaismului implică studiul Torei,

rugăciunea și îndeplinirea acțiunilor poruncite de Dumnezeu. Cabala [doar] adaugă noi dimensiuni acestor forme de practică. Orice aspect devine pentru cabalist un mijloc de a influența Dumnezeirea și de a aduce binecuvântare în lume. Cabala vede într-o mare măsură creația ca pe o piesă de teatru al cărei scenariu necesită participarea publicului uman. Cabaliștii consideră că practicile lor dețin cheia acestei participări.

În fine, în capitolul 8, abordez tema Cabalei de azi. Într-un fel, este cel mai important capitol, pentru că o Cabala care doar își recapitulează trecutul n-ar fi cu adevărat vie. Cabala este o cale de cunoaștere și, prin urmare, trebuie înțeleasă și în contextul lumii de azi. Cum se raportează cunoașterea științifică la intuițiile Cabalei? Ce influență are globalizarea asupra lumii Cabalei? În marile perioade formative ale Cabalei, dialogul cu alte tradiții a avut o importanță considerabilă. În perioada medievală, de exemplu, sufismul a avut o influență semnificativă asupra unui număr de autori cabaliști. Acea perioadă poate fi reiterată astăzi, odată cu accesibilitatea tot mai mare a tradițiilor orientale.

Nu există nicio îndoială că tradiții precum budismul și taoismul au avut un impact [important] asupra abordărilor occidentale ale spiritualității. Cabala nu este imună la astfel de influențe; dimpotrivă, astfel de influențe ne pot ajuta să distilăm aspectele esențiale ale învățăturilor Cabalei. O tradiție vie crește, nu stagnează; ea răspunde provocărilor diferitelor contribuții la căutarea cunoașterii; ea celebrează perpetuarea cunoașterii.

Dar capitolul 1? Capitolul 1 este începutul, dar poate că ar trebui să fie și sfârșitul. De ce *această* tradiție când piața este plină de tot felul de „delicatese“ spirituale? Ce anume diferențiază Cabala [de celelalte căi ale cunoașterii] și de ce ar vrea un căutător al adevărului cu capul pe umeri să intre pe căile bizare ale Cabalei? Este posibil ca răspunsul să nu devină clar dintr-o singură lectură a capitolului 1. Sugestiile pe care le fac cu privire la motivul pentru care Cabala constituie o cale viabilă a zilelor noastre vor fi documentate prin detaliile [furnizate de] tradiție, care sunt expuse în celelalte capitole.

Prin urmare, vă sugerez ca, la sfârșitul parcurgerii cărții, să recitiți capitolul 1.

Transliterarea caracterelor ebraice

Litera ebraică	Nume	Valoare numerică	Clasificare (cf. <i>Sefer Yetzirah</i>)	Transliterare generală	Transliterare exactă
א	<i>alef</i>	1	mamă	variabil – sunetul vocalei asociate	’
ב ב	<i>bet, vet</i>	2	dublă	b, v	B
ג	<i>gimmel</i>	3	dublă	g	G
ד	<i>dalet</i>	4	dublă	d	D
ה	<i>heh</i>	5	simplă	h	H
ו	<i>vav</i>	6	simplă	v	V
ז	<i>zayin</i>	7	simplă	z	Z
ח	<i>chet</i> ⁶	8	simplă	h (pronunțat ch, ca în loch)	Ch ⁷
ט	<i>tet</i>	9	simplă	t	T
י	<i>yod</i>	10	simplă	y la începutul cuvântului sau funcționând în calitate de consoană; altfel sunetul vocalei precedente	Y, i
כ כ ך*	<i>kaf, khaf</i>	20	dublă	k la începutul cuvântului; altfel kh (pronunțat ch, ca în loch)	K, Kh
ל	<i>lamed</i>	30	simplă	l	L
מ ם*	<i>mem</i>	40	mamă	m	M
נ ן*	<i>nun</i>	50	simplă	n	N
ס	<i>samekh</i>	60	simplă	s	S ⁸
ע	<i>’ayin</i>	70	simplă	variabil – sunetul vocalei asociate	‘
פ פ ף*	<i>peh, feh</i>	80	dublă	p, f	P, F
צ ץ*	<i>tzadi</i>	90	simplă	tz	Tz
ק	<i>qof</i> ⁹	100	simplă	k	Q ¹⁰
ר	<i>resh</i>	200	dublă	r	R

Litera ebraică		Nume	Valoare numerică	Clasificare (cf. <i>Sefer Yetzirah</i>)	Transliterare generală	Transliterare exactă
שׁ	שׂ	<i>shin, sin</i>	300	mamă	sh, s	Sh, S
תׁ	תׂ	<i>thav</i> (ambele)	400	dublă	t	Th ¹¹

* Ultima literă în toate aceste cazuri este o *literă finală* [sofit]. Aceasta este forma pe care o ia litera atunci când apare la sfârșitul unui cuvânt.

Transliterarea exactă este utilizată atunci când cititorul ar putea dori să știe exact despre ce literă este vorba (de exemplu, în cazul practicii *gematriot*¹²). În caz contrar, va fi folosită **transliterarea generală**. În general, voi pune transliterarea exactă între paranteze pătrate.

⁶ Autorul scrie *het*. În dorința unei transliterări cât mai simple și unitare cu alte lucrări similare, am preferat această formă.

⁷ Autorul scrie *h*. *Idem*.

⁸ Autorul scrie *s*. *Idem*.

⁹ Autorul scrie *kuf*. *Idem*. Am preferat *qof*, precizia sunetului vocalic fiind importantă pentru diferite metode ale Cabalei (de exemplu, utilizarea „vocalei naturale“ cf. metodei rabinului Abraham Abulafia).

¹⁰ Autorul scrie *k*. *Idem*.

¹¹ Autorul scrie *t*. *Idem*.

¹² Procedeu cabalistic – utilizat în hermeneutica textului sacru, dar și în practicile de natură operativă –, care constă în însumarea valorilor numerice ale unui cuvânt/unei fraze și deducerea unei legături ascunse cu un alt cuvânt/altă frază cu valoare identică. Pentru acest caz este necesară cunoașterea exactă a literelor respective. Vezi mai sus.

CAPITOLUL 1

De ce Cabala?

Pentru a vedea fața regelui

De ce ai studia Cabala? De ce s-ar angaja un individ matur și cu capul pe umeri în lumea misterioasă și uneori stranie a Cabalei, cu sistemele ei elaborate de idei, cu practicile ei mistice aparent de nepătruns și abordarea sa complexă a exegezei Bibliei iudaice? Răspunsul este simplu: Cabala este calea mistică a celor care caută să-L întâlnească pe Dumnezeu prin înțelegerea tainelor ce așteaptă să fie descoperite în acea Biblie. Credința iudaică susține că Dumnezeu S-a revelat pe Sine pe Muntele Sinai, iar consemnarea pentru eternitate a acestei revelații este Tora, [grupul] primelor cinci cărți ale Bibliei. Deși cuvântul „Tora“ se referă literal la cele cinci cărți ale lui Moise, el are o conotație mult mai largă în [contextul] iudaismului rabinic și al Cabalei. Ca domeniu de contact între Dumnezeu și umanitate, Tora capătă conotații de *suflet al lumii*, de nucleu interior al creației și de fundament al tuturor aspirațiilor evreiești de a cunoaște divinul (vezi Lancaster 1993).

Cabalistul îl caută pe Dumnezeu prin cuvintele Torei și prin practicile transmise de tradiția orală asociată acesteia. Într-o parabolă oferită de unul dintre textele primare ale Cabalei – *Sefer Ha-Bahir* –, Cabala este

calea celor care caută să vadă fața Regelui. Folosind o logică impecabilă, *Bahir*-ul vorbește despre cei care nu știu unde este Regele.

Cartea spune:

Mai întâi ar trebui să întrebe unde se află casa Regelui și abia apoi să întrebe unde este Regele! (*Sefer Ha-Bahir*, 3)

Această parabolă are nevoie de unele explicații (la fel ca multe alte imagini folosite în Cabala, după cum vom vedea). Regele este Cel Sfânt, binecuvântat fie El, Regele Regilor, Divinul. Scopul Cabalei este de „a vedea fața Regelui“. Oricine cunoaște aceste aspecte [știe] că acest scop nu presupune antropomorfismul. Cabala ne învață că formele pe care le întâlnim în viața de zi cu zi sunt doar o suprafață dedesubtul căreia operează anumite principii subtile. „Văzând“ aceste niveluri de acțiune ascunse, începem să devenim conștienți de prezența reală care se află în spatele ecranului minții noastre. Prezența reală – atât în lume, cât și în scânteia de la rădăcina minții – este Divinul, iar cabalistul vrea să cunoască această prezență.

În ebraică, la fel ca și în engleză, termenul „față“ desemnează în mod obișnuit „fațada“ la modul general și, prin urmare, transmite implicit ideea că dincolo de aceasta se află ceva. Este evident că „citim“ chipul oamenilor pentru a găsi semnificația din spatele fațadei: aluziile subtile oferite de ușoarele mișcări musculare; modelul pliurilor pielii care dezvăluie structura emoțională a vieții respectivului; sau esența care pare să-i strălucească în ochi. Cabala oferă repere (precum și practici spirituale care ne îngăduie să observăm și să interpretăm aceste repere) despre ceea ce se află dincolo de suprafața lucrurilor.

„A vedea fața Regelui“ înseamnă a recunoaște că „nu mai este altul afară de El“ (Deuteronom 4.35)¹³. În limbajul rabinic, Dumnezeu

¹³ Pentru traducerea citatelor biblice în limba română am folosit în general site-ul <http://www.bibliaortodoxa.ro/>, care reproduce ediția BOR: Biblia sau Sfânta Scriptură, 1988. Pentru conformitate cu textul Bibliei iudaice am consultat totuși și site-ul <https://mechon-mamre.org/>, întrucât există anumite deosebiri de nuanță pe care autorul le folosește în expunerea sa. Fiind vorba despre Cabala, am respectat numerotarea acestei din urmă surse, oferind cel mai adesea și corespondența din Biblia ortodoxă.

este atât „Locul lumii“, cât și „Maestrul gândurilor“ (*Midrash, Bereshit Rabbah* 68.9; *Talmud, Sanhedrin* 19a); chipul Regelui poate fi văzut atât în lumea exterioară, cât și în cea interioară. Până la urmă, scopul Cabalei este ca individul să realizeze că toate pretențiile voinței individuale sunt niște iluzii. Cea mai înaltă stare spirituală este aceea în care egoul – sau simțul „eului“ – este considerat un simplu slujitor. „Eul“ devine un simplu focar al conștiinței, care își percepe cu exactitate propria natură de simplu canal prin care „curge“ Divinul. Pe măsură ce autoritatea „eului“ se estompează, adevăratul nucleu al ființei noastre – sufletul – începe să-și desfășoare aripile și să se îndrepte dansând către întâlnirea cu Divinul. Cabala insistă că sufletul este o scânteie divină care caută să cunoască lucrările lui Dumnezeu în această lume. Divinul poate fi descoperit atât „la rădăcina“ minții, cât și în lumea cunoscută prin simțuri.

De ce Cabala? Pentru că este un sistem sofisticat de cunoaștere, care ne permite să descoperim profunzimile minții și urmele mâinii lui Dumnezeu pe scena istoriei. Pentru că este o cale spre înțelepciune.

Cum aflăm „unde se află casa Regelui?“ Un început de răspuns la această întrebare necesită o înțelegere a contextului parabolei regale din *Bahir*:

De ce începe Tora cu litera *bet*? Ca să înceapă cu o binecuvântare [*berakhah*]... Nu există alt „început“ în afara înțelepciunii și nu există înțelepciune fără binecuvântare. De unde știm că termenul *berakhah* derivă din *berekh* („genunchi“)? Pentru că este scris (Isaia 45.23): „înaintea Mea tot genunchiul [*berekh*] se va pleca“. [Este vorba despre] locul în care orice genunchi se va pleca înaintea Lui. Cu ce pot fi puse în legătură aceste cuvinte? Cu aceia care caută să vadă fața Regelui, dar nu știu unde este Regele. Mai întâi [trebuie să] întrebe unde se află casa Regelui [*bayit*], apoi să întrebe unde este Regele.

Bet este a doua literă a alfabetului ebraic. Iudaismul susține că alfabetul [ebraic] este sacru și că secretele lui profunde trebuie descoperite atât din literele în sine, cât și din modurile în care ele sunt

folosite în Tora. Având în vedere statutul de supraordine al Torei, prima sa literă este impregnată cu o semnificație complexă. Acest extras se bazează pe numeroase aluzii rabinice legate de rolul literei *bet* ca literă cu care începe Tora. Aici, faptul că *bet* este prima literă atât din cuvântul *bereshit* („început“), cât și din cuvântul *berakhah* („binecuvântare“) devine punctul central al învățaturii din *Bahir*.

Pentru a explora aluziile din extrasul de mai sus din *Bahir*, este necesară o explicație a ideii esențiale de *Midrash*. Într-adevăr, majoritatea textelor-cheie ale Cabalei adoptă într-o măsură considerabilă acest gen de exegeză, iar abordarea Cabalei rămâne obscură dacă semnificația aceluia *Midrash* nu este bine înțeleasă.

Termenul *Midrash* se referă la comentariile scripturilor iudaice. Astfel, termenul desemnează atât un corp de literatură rabinică, cât și o abordare distinctă a exegezei scripturale. Abordarea *midrash*-ică se bazează pe premisa că divinul poate fi întâlnit prin parcurgerea nivelurilor de semnificație ale Torei. Tora stabilește structura esențială a [acestor] niveluri care definește atât natura minții, cât și cea a lumii exterioare. De fapt, pentru iudaism, Tora este esența realității. Studiul Torei este datoria religioasă centrală și este mijlocul de a pătrunde adevărata natură a realității. Cheia studiului Torei este *interpretarea*, așa cum este ea transmisă de termenul *derash* („a explica“ sau „a interpreta“), care este rădăcina verbală a cuvântului *Midrash*. (Limba ebraică se bazează pe rădăcini verbale. Adesea, sensul de bază al unui cuvânt este cel mai bine înțeles prin identificarea rădăcinii verbale din care derivă cuvântul.) Într-adevăr, în Tora există o aluzie criptică la caracterul central al acestui imperativ. Din punct de vedere al numărului total de cuvinte din Tora, centrul ei precis se află între două cuvinte din Levitic 10.16: *darosh derash*, care înseamnă: „[Moise] a cercetat intens“¹⁴. Apare o dublare a rădăcinii verbale *DRSh*, care, în ebraică, este modalitatea de a semnala o intensificare a acțiunii indicate de verb. Aici, prin dublarea rădăcinii *DRSh* în centrul literal al Torei, textul transmite ideea că însăși

¹⁴ În ediția citată a Bibliei: „Și a căutat Moise...“.

existența Torei este centrată pe abordarea [exegezei de tip] *Midrash*, adică pe descoperirea a ceea ce este ascuns.

Midrash se bazează pe asocierile dintre cuvintele ebraice sau literele textului scriptural, revelând un înțeles care nu devine imediat evident prin simpla citire literală a textului. Un exemplu instructiv este repetat în mod regulat în slujba din sinagogă:

Rabinul Eleazar a spus în numele rabinului Hanina: „Ucenicii înțelepților sporesc pacea în lume, după cum se spune: «Toți copiii tăi vor fi ucenici ai Domnului și toți copiii tăi se vor bucura de mare fericire.»“ (Isaia 54.13). Nu citiți *banayikh* [„copiii voștri“], ci *bonayikh* [„constructorii voștri“]. (*Talmud, Berakhot* 64a)

Acest fragment tipic de *Midrash* rabinic este construit în jurul unei aparente redundanțe din textul scriptural. Repetarea cuvântului „copiii“ nu este necesară; textul ar fi fost mai simplu dacă ar fi afirmat „ei se vor bucura de mare fericire“. Având în vedere principiul rabinic că nu poate exista redundanță în cuvântul inspirat al lui Dumnezeu, rabinul Hanina ne informează că [aici] repetiția intenționează să transmită o învățătură suplimentară și anume că fericirea este construită prin eforturile celor care studiază Tora cu toate ramurile sale. Cheia acestei învățături esențiale este jocul asocierii celor două cuvinte ebraice identice în forma lor consonantică [*BNYKH*]: „copiii tăi“ și „constructorii tăi“.

Un *Midrash* devine cabalistic atunci când intră în joc [și alți] factori suplimentari. Primul dintre acești factori este dimensiunea experiențială. De exemplu, un *Midrash* poate indica o stare de conștiință obținută prin concentrare disciplinată și/sau utilizarea unor practici specifice. Multe forme de *Midrash* cabalistic mai implică și un al doilea factor, și anume utilizarea unui sistem de simboluri specifice referitoare la cele zece emanații divine sau *sefirot*. (Termenul *sefirot* este un plural. Singularul este *sefirah*. Este imposibil de dat o traducere simplă a acestui termen. Deocamdată, sugerez

termenul „număr“. Cu toate acestea, previn cititorul că voi oferi o expunere mai detaliată a acestui termen în capitolele 2 și 3.)

Înțelegerea naturii celor zece *sefirot* este crucială pentru înțelegerea Cabalei; de aceea ele vor fi adesea prezente în paginile următoare. Acești doi factori – apelul la experiență și includerea sistemului de simboluri legate de cele zece *sefirot* – sunt adesea combinați, întrucât cele zece *sefirot* au și o semnificație psihologică.

În consecință, în Cabala, caracterul central al experienței mistice este întotdeauna un factor – deși uneori ascuns – al exegezei biblice. Exegeza poate fi inspirată de experiențele mistice ale autorului și poate, la rândul său, să promoveze experiența mistică proprie a cititorului prin înțelegerea specific cabalistică a textului biblic.

Cabalistul consideră că Tora ne învață în mod criptic despre natura acestor *sefirot* și despre interacțiunile dintre ele. Cele zece *sefirot* reprezintă canalele prin care impulsul originar provenind din esența cea mai ascunsă și transcendentă a lui Dumnezeu capătă formă și este transmis către tărâmul uman. În același timp, cele zece *sefirot* trasează calea ascensiunii mistice către Dumnezeu. Ele sunt concepute să formeze o scară de la pământ la cer și să marcheze pași prin care ne putem dezvolta potențialul spiritual.

Capitolele ulterioare vor explora mai detaliat cele zece *sefirot* și relația lor cu stările experiențiale. Pentru moment, aș vrea să mă întorc la extrasul din *Bahir* de mai sus și la considerațiile despre litera *bet*, cu care începe Tora. În Cabala, începuturile sunt foarte importante. Întrebându-se de ce Tora începe cu litera *bet*, *Bahir*-ul caută să transmită ceva din esența Torei. Citatul stabilește imediat că Tora este identificată cu înțelepciunea. Într-adevăr, rădăcina ebraică a cuvântului *Torah* este *YRH* („a învăța“); Tora este [prin excelență] învățătura și – ca atare – sursa înțelepciunii. Atât din perspectivă umană, cât și din perspectivă divină, înțelepciunea este identificată cu mișcările inițiale ale secvenței [divine] creatoare aflată în desfășurare.

Înțelepciunea este indisolubil legată de noțiunea de „început“. Din perspectivă divină, înțelepciunea conține sămânța creației, impulsul către un plan creator. Din perspectivă umană, înțelepciunea

este capacitatea de a discerne prezența acelei semințe. Este abilitatea de a înțelege ramificațiile unui eveniment sau ale unei idei încă de la începuturile sale, chiar dacă aceasta nu poate fi încă exprimată cu claritate. Așa cum vom vedea mai târziu, abilitatea de a pune o întrebare, chiar dacă răspunsul nu poate fi cunoscut, este uneori aceea care indică un nivel superior al minții infuzate de înțelepciune. Conform simbolismului cabalistic, înțelepciunea este scânteia inconștientă a înțelegerii, care dă naștere unui gând creativ în ființa umană. Înțelepciunea (în ebraică, *Chokmah*) este prima *sefirah* din emanația creatoare a lui Dumnezeu ce devine activă în tărâmul immanent la care ființele umane au acces. Este, în consecință, cea mai înaltă dintre *sefirah* la care oamenii pot aspira în căutarea lor de a-L găsi pe Dumnezeu.

De ce identifică *Bahir*-ul Tora cu „binecuvântarea“? La modul simplu, acesta este doar unul dintr-o multitudine de cuvinte care încep cu litera *bet*. În mod clar, există un aspect legat de ideea de „binecuvântare“ ce merge până în inima învățaturii pe care *Bahir*-ul vrea să o transmită. În iudaism, noțiunea de binecuvântare este bidirecțională și, ca atare, este un exemplu de secvență bidirecțională esențială la nivelul celor zece *sefirot*. Binecuvântarea este atât „coborârea“ lui Dumnezeu din sălașul Său transcendent, care Îi permite să acționeze în lumea umană, cât și ascensiunea conștiinței umane cu scopul de a-L întâlni pe Dumnezeu într-un plan mai înalt. „A pleca genunchiul“ nu înseamnă doar prosternarea omului înaintea Divinului, ci și „coborârea“ lui Dumnezeu în lumea noastră pentru ca noi să-L putem cunoaște.

Cheia care leagă ideile disparate ale extrasului din *Bahir* este [sintagma] „Casa Regelui“. Cuvântul evreiesc pentru „casă“ este *bayit* [*BYTh*], care este identic numelui literei *bet* [*BYTh*]¹⁵. „Casa Regelui“, locul în care El poate fi găsit, este, prin urmare, Tora, care este – ca să spunem așa – definită de litera *bet*. Într-adevăr, *Zohar*-ul, textul esențial al Cabalei, face o legătură explicită între Dumnezeu și Tora:

¹⁵ În limba ebraică se scriu numai rădăcinile consonantice, iar combinarea acestora cu vocale diferite creează cuvinte diferite.

„Cel Sfânt, binecuvântat fie El, este numit *Tora*... iar Tora nu este altceva decât Cel Sfânt, binecuvântat fie El“ (*Zohar* 2.60a). La baza acestei afirmații se află o concepție organică despre Tora, conform căreia ea constituie o prezență vie care leagă între ele toate câte sunt. Într-adevăr, Tora este descrisă în *Zohar* ca având „un cap, un trup, o inimă, o gură și alte organe“ (*Tikkunei Zohar, Tikkun* 21, 52b). În mod clar, acest antropomorfism nu trebuie luat în sens literal; sensul devine evident pe măsură ce funcțiile diferitelor *sefirot* sunt decodificate cu ajutorul aluziilor criptice ale Torei. În mod similar, Dumnezeu nu trebuie limitat la această concepție mistică despre Tora. Esența Torei plonjează în alteritatea tărâmului transcendent, pe deplin dincolo de lumea „spațiu-timp“ în care locuim. În terminologia cabalistică, Dumnezeu este *En Sof* („fără sfârșit“), un termen menit să-I descrie caracterul infinit, atât omniprezent în lume, cât și – în mod paradoxal – complet transcendent [în raport cu ea].

În iudaism, explorarea *midrash*-ică a semnificațiilor este facilitată de natura subsidiară a vocalelor. Majoritatea vocalelor sunt chiar și într-un sens literal „subsidiare“ consoanelor, pentru că [în scris] sunt plasate dedesubtul rândului de consoane. Mai important, scrierile sacre – cum este de exemplu, Tora – nu conțin punctuație vocalică [*niqqud*], ci numai consoane [ale alfabetului] ebraic lipsite de vocale. Acest aspect dă textului un caracter multivalent: un anumit cuvânt poate avea mai multe semnificații. Această polisemie a textului este exploatată de exegeza *midrash*-ică. În cazul de față, [termenul] *bayit* („casă“) este identificat cu *bet*, cea de-a doua literă ebraică. Există un simbolism foarte profund al literelor ebraice. Aluziile cabalistice depind frecvent de acest simbolism al literelor, care constituie miezul întregii mistici evreiești.

Bahir-ul ne învață că primul pas pentru a vedea fața Regelui este să recunoști Tora ca sălaş a Lui. Odată ajuns aici – adică atunci când s-a obținut un anumit grad de familiaritate cu metodele de exegeză –, Regele poate fi căutat direct prin recunoașterea indiciilor de la nivelul secret al semnificației Torei.